

Motion till riksdagen

1989/90:U542

av Inger Schörling m.fl. (mp)

EG och miljöpolitiken

På en del håll i Sverige odlas en myt om att EG-anpassning skulle främja miljön. Krassa fakta talar ett annat språk.

EG-kritik mot EG-miljön

I en bok av två danska socialister, John Iversen & Jan Söndergård: "Europas miljöproblemer – en diskussion om miljöpolitiken i EF" riktas hård kritik mot EG:s miljöpolitik.

I flera fall, hävdar författarna, har EG:s direktiv "reellt haft den inverkan att danskt miljöskydd har försämrats". Särskilt gäller detta kemikaliekontrollen. Regeln att ett kemiskt preparat som är godkänt i ett EG-land skall anses godkänt också i de övriga betecknar de som "mycket farlig eftersom det innebär att det blir det land som har den minst restriktiva lagstiftningen som kommer att godkänna alla nya ämnen".

Också inom andra miljöområden än kemikaliekontrollen är Iversen & Söndergård starkt kritiska. Jordbrukspolitiken är ur miljösynvinkel "ett dagligt vansinne", riskavfallsexporten "ett skolexempel på dåligt uppförande" och bilavgasnormerna "ett nederlag för miljön och en seger för den föråldrade bilindustrin".

Iversen & Söndergårds bild bekräftas av en tysk bok i samma ämne. "Natürlich Europa: 1992 Chancen für die Natur?" Ett av kapitlen har den betecknande rubriken: Schutzgemeinschaft für Umweltverschmutzer (dvs. Skyddsgemenskap för miljöförstörare). Det är skrivet av Dietrich-Jörn Weder, chef för miljöavdelningen vid Hessischer Rundfunk. Han hävdar att "miljön är EG:s styvbarn, som riskerar att bli ännu mer eftersatt inom ramen för den inre marknaden". Han understryker att de formella EG-regler som säger att EG:s gemensamma miljönormer skall utgå från en hög ambitionsnivå och att enskilda stater kan vara ännu miljövänligare "väcker falska förhoppningar": i själva verket kommer marknadskrafterna att leda till att EG-marknaden röjer undan de sista hindren för en jättelik "Schmutzkonkurrenz" (miljöförstörelsekonkurrens).

En viktig orsak till att miljöhänsynen kommer att ha svårt att hävda sig i Bryssel är också, menar Weder, de starka påtryckningarna från industriintressena. Tusentals heltidsanställda industrilobbyister arbetar ständigt med att påverka EG-apparaten.

Också ett par västtyska socialdemokrater, Beate Weber och Lothar Gündling i boken "Dicke Luft in Europa – Aufgaben und Probleme der europäischen Umweltpolitik" ger en dystert bild av EG:s miljöpolitik. En viktig förklaring till det bedrövliga miljöläget i EG är, enligt Weber & Gündling, industrilobbyns "utomordentligt viktiga roll" vid EG-politikens utformning: "det finns ingen ens tillnärmelsevis jämförbar möjlighet till inflytande på beslutsfattandet från miljö-, hälso- och konsumentintressena".

En annan orsak till EG:s svaga miljöpolitik är "att det lätt uppträder en konflikt mellan EG:s ursprungliga målsättning, den fria konkurrensen, och miljöhänsynen". Därför finns det alltid en risk att "miljöskyddet i EG-länderna nivelleras eller anpassas till den lägsta möjliga nivån".

Ett veritabelt dråpslag mot EG:s miljörykte kom i november 1989 genom en diger expertrapport som beställts av EG-kommissionen själv. I Sverige väckte den ingen uppmärksamhet. Men i danska Politiken presenterades den som bevis på att EG-planeringen är "miljö-skaev". (16.11.89) Och i Der Spiegel ägnades den två helsidor under rubriken "EG '92: Mehr Müll, weniger Rechte" (EG -92: Mer avfall, färre rättigheter). Några centrala slutsatser i rapporten är att den inre marknadens "dynamiska tillväxteffekter" kommer att leda till en kraftig ökning av luftföroreningar och miljöfarligt avfall. Utsläppen av svaveldioxid beräknas öka med 8–9 procent fram till år 2010, av kväveoxider med 12–14 procent. Den gränsöverskridande lastbilstrafiken beräknas öka med 30–50 procent. Det finns risk för "large scale waste tourism", dvs. riskavfallsexport till u-länder i stor omfattning. Bortfallet av gränsskydd kan leda till ökad distribution av varor från länder med svag produktkontroll. Föreliggande förslag om skatteharmonisering kan omöjliggöra införandet av miljöavgifter. Sammanfattningsvis konstaterar expertgruppen att den inre marknaden "has a considerable potential for negative impacts on environmental quality". (1992 – The Environmental Dimension, Task Force Report on the Environment and the Internal Market, nov. 1989.)

Svensk miljöexpertis till Bryssel

EG:s miljöbrister leder naturligtvis inte till slutsatsen att det reellt existerande EG bör bojkottas. Mellan ytterligheterna bojkott och smyganslutning finns utrymme för praktiskt samarbete. Sverige har t.ex. en delegation hos EG i Bryssel. Om den skriver Iversen & Söndergård:

Det ville unaegtelig være interessant hvis Sverige ville bruge sin EF-ambassade som er større end den danske repræsentation i Bruxelles til at gå ind og påvirke den miljøpolitiske udvikling i EF.

Den bistra sanningen är att det bland alla svenskarna i EG-delegationen inte finns en enda miljöskunnig person!

EG och den svenska miljöpolitiken

I ett förslag till importreglering av produkter som framställts med hjälp av CFC (freoner), konstaterar naturvårdsverket att det trots EG:s beslut att ansluta sig till Montrealprotokollet om halvering av CFC-användningen till

1998. "är det för närvarande inte möjligt att harmonisera de svenska reglerna med EG:s bestämmelser" (SNV 1989-06-27).

I en jämförelse mellan Sveriges och EG:s miljöregler som gjorts av miljö- och energidepartementet heter det: "På de allra flesta områden är miljökraven strängare i Sverige än i EG." Som exempel nämns bl.a. att Sverige har hårdare kemikaliekontroll, miljökontroller vid gränserna, effektivare avgaskontroll och lägre tillåten svavelhalt i kol (Fakta Europa 89:1 Svensk miljöpolitik i ett västeuropeiskt perspektiv).

EG – ett lastbilsparadis

EG:s trafikpolitik är i hög grad bilismfrämjande. I Västtyskland har t.ex. under åren 1960–1988 trafikandelen för järnväg sjunkit från 44,2 % till 26,2 %, för insjöfart från 33,6 % till 22,1 %, medan lastbilstrafiken har ökat från 19,7 % till 45,9 %.

Enligt det västtyska trafikministeriets beräkningar kommer EG:s inre marknad att leda till ett ytterligare bortfall av järnvägstransporter med 5 % och en resultatförsämring för Deutsche Bundesbahn med upp till 800 miljoner DM årligen (Stau von Flensburg bis München, Der Spiegel 1/5-89).

I Vägverkets anslagsframställning 1990/91 konstateras att "första steget mot trafik med EG-laster tas i april 1990 i och med ökningen av tillåten bruttovikt från 51,4 till 56 ton". 1995 höjs ytterligare till 18 ton boggilast och 60 ton bruttovikt!

EG – ett kärnkraftscentrum

Under 1989 har EG nu tagit flera steg mot en fri energimarknad som bl.a. kommer att "försvara EG-staternas egna möjligheter att med avgifter och begränsningar utforma en nationell energipolitik" (Ny Teknik 1989:18). I mitten av maj meddelade EG:s energikommissionär Cardoso e Cunha, att energitåget lämnat perrongen, nu skulle han ta itu med att på en gång öka tillgången och sänka priserna på EG-energin (EG-information för Sverige nr 3/89).

Skall Sverige anpassa sin energipolitik till EG? Skall vi köpa fransk kärnkraftsel? Kan vi avveckla kärnkraften om vi är EG-anpassade? Kan vi förbjuda in- och utförelse av kärnbränsle och kärnkraftsteknik? Kan vi stoppa utländska företag från att köpa in sig i Sverige och deponera kärnavfall här?

Arbetsmiljö på undantag

I ett reportage i tidskriften Lag & Avtal (3/89) heter det:

Stockholm i januari: En bussförare körs över av sitt eget fordon och dödas. Om inte den signal som skulle tala om för henne att hon glömt att dra åt handbromsen varit trasig så hade hon kanske levt i dag. Hundratals liknande olyckor med truckar har övertygat den svenska arbetarskyddsstyrelsen om att det måste finnas varningssignaler av det här slaget på truckar. Det håller man inte med om inom den Europeiska Gemenskapen, EG.

I en kommentar säger departementsrådet Lars Ettarp:

Det är verkligen mycket svårt att säga vad det här med varornas fria cirkulation mellan länderna kommer att innebära för arbetsmiljön.

Mot. 1989/90
U542

Tidningen kommenterar: "Han ger en mer nyanserad bild än de tvärsäkra deklARATIONERNA om att den svenska arbetsmiljöstandarden kan bevaras även om Sverige närmar sig EG."

Patent på människor?

Debatten inom EG är hård kring gentekniken. Kommissionens förslag om "patent på liv" har kritiserats i EG-parlamentet och modifierats av det ekonomisk-sociala rådet (NT 89:42) som avvisar patent på växter och djur. Men rådet har, liksom EG-parlamentet, bara rådgivande funktion. Var de makt-havande inom EG står framgick av ett majoritetsbeslut i EG-rådet (mot Danmarks protester) som öppnar vägen fri för utnyttjande av genmanipulerade växter, djur och mikroorganismer i naturen, utanför forskningslaboratoriernas inneslutning. Beslutet innebär ett förbud för EG:s medlemsstater att ställa hårdare krav (alltså en maximiregel), vilket upphäver Danmarks lagförbud mot utsättning av genmanipulerade organismer i naturen. Den danska miljöministern Lone Dybkjaer reagerade starkt mot beslutet och lovade omgående att dra saken inför EG-domstolen för att testa "EG-traktatens miljögaranti" (Information 21/9-89).

Hur bestäms kemikaliers farlighet?

Kemikaliekontrollen inom EG är "på olika sätt snävare än för den svenska lagstiftningen", konstaterar Kemikalieinspektionen (1988-1-10). Det innebär bl.a. att färre ämnen klassas som cancerframkallande inom EG än i Sverige och att EG har högre farlighetströskel. KEMI anser att inom EG t.o.m. används så vilseledande märkningar att det betyder "undanhållande av väsentlig information". EG har inga regler om uppgiftsskyldighet till myndighet.

Hälsosamma livsmedel – eller EG-mat?

Livsmedelsverket har granskat effekterna av EG-harmonisering av livsmedelskontrollen. (Dnr EG67/86.) Man konstaterar att en EG-harmonisering skulle leda till höjda fetthalter i vissa mjölkprodukter och smör; också sockerhalten skulle höjas i vissa varor. I båda fallen strider det mot kost- och hälsoprinciper som är vetenskapligt baserade.

Beträffande livsmedelstillsetser "tillåter EG ibland ämnen som inte prövats i Sverige. I den mån framtida EG-direktiv blir liberalare i sin syn på användningen av tillsatser torde stora svårigheter för harmonisering kunna motses."

Verket avstyrker anpassning i flera fall när det gäller märkningsprinciper, t.ex. när det gäller fisk, fjäderfä och ost.

Inom EG behöver heller inte komponenter där huvudingrediensen utgör mindre än 25 % av det livsmedel det ingår i, deklarerars. Men även andelar mindre än 25 % har stor betydelse för allergiker och överkänsliga personer. En EG-anpassning av svenska normer skulle alltså kunna drabba dessa personer hårt.

”Det finns risk att Sverige blir tvunget att sluta med den dubbla datummärkningen när vi ska anpassa oss till EG”, skriver Sydsvenska Dagbladet (19/10-89). Bakgrund är en artikel i livsmedelsverkets tidning Vår Föda av avdelningschef Rune Henriksson som påpekar att det finns ”en och annan sten i vägen” för EG-anpassning av livsmedelspolitiken. Vid sidan om den sedan 1986 gällande dubbla datummärkningen (som saknas i EG) nämner han också Sveriges strängare regler för livsmedelstillsatser, våra hälsoriktigare normer för fett och socker i vissa livsmedel och, inte minst, det svenska totalförbudet fr.o.m. 1 juli -89 mot att bestråla livsmedel (också att importera sådana). Sju EG-länder tillåter livsmedelsbestrålning och EG-kommisionen har tillstyrkt bestrålning. Hur skall det svenska importförbudet gå att förena med den inre marknadens totala rörelsefrihet?

Konsumentskydd på producentvillkor

”Barnens säkerhet kommer i kläm när EG nu skapar nya normer för konsumentprodukter. Centrifuger som kan slita av armarna och spisar som kan bränna barnhänder tillåts i Europa och måste accepteras också i Sverige”, heter det i en s.k. larmrapport i massmedia (DN 17/10-88).

”Bränt barn skyr EG”, meddelade Ny Teknik våren -89 (16/3-89). Orsak till rubriken är att Sverige bara accepterar en yttertemperatur på 90 grader på ugnsluckor, medan EG godtar 115 grader. Konsumentverkets mål, för att ett barn inte skall bränna sig vid en sekunds beröring, är 75 grader. Ett annat exempel på sämre barnsäkerhet i EG är centrifuger i tvättmaskiner. I EG är det tillåtet att ha en konstruktion som gör att centrifugen kan snurra också när luckan är öppen, i Sverige får centrifugen kunna snurra bara när luckan är stängd. Ytterligare ett exempel är temperaturen på berörbara ytor på värmeelement i daghem, där EG tillåter 85 grader, Sverige bara 60. Om Sverige inte anpassar sig till EG:s regler ”blir det handelshinder”, säger Inger Norstedt, byråchef på konsumentverket.

Dessa bistra fakta var bakgrund till en unik skrivelse till miljö- och energidepartementet (1989-09-14) av energiverkets generaldirektör Hans Rode som varnade för att den pågående EG-anpassningen riskerar att leda till att ”ett svenskt säkerhetskrav (skall) kunna bli nedröstat” genom majoritetsbeslut i överstatliga organ. Bland viktiga säkerhetskrav på produkter som Sverige kan tvingas ge upp, nämner Rode olika normer för barnsäkerhet för frys- och kylskåp, elvärmepaneler, elspisar, tvätt- och diskmaskiner, bestämmelsen om att centrifugluckor inte skall kunna öppnas när trumman roterar, normer om högsta temperatur på berörbara ytor, m.m. Generaldirektör Rode framhåller i skrivelsen att ”för dagen är jag av den uppfattningen att vi ej kan släppa på de säkerhetskrav som vi i Sverige under lång tid tagit fram avseende olika produktslag”.

Regeringens dilemma – EG-anpassning eller miljöskydd?

Torsdagen den 26 januari 1989 gav statsrådet Anita Gradin följande kategoriska löfte i riksdagen ang. priset för en EG-anpassning:

Vi kommer inte att acceptera någon social nedrustning, försämrad miljö,

minskat konsumentskydd, urholkad arbetsrätt, eftergifter på jämställdhetsområdet eller försämrade arbetslivsvillkor.

Den 22 mars 1989 avgav statsminister Ingvar Carlsson i riksdagen nästan ordagrant samma löfte om EG-anpassningen:

Social nedrustning, en försämrad yttre miljö eller arbetsmiljö, ett sämre konsumentskydd, en urholkad arbetsrätt eller eftergifter på jämställdhetsområdet, är pris som vi inte är beredda att betala.

Formuleringen måste ha varit väl genomtänkt och planerad. Den upprepades under våren 1989 ytterligare ett antal gånger av regeringsföreträdare.

Men i regeringsförklaringen den 3 oktober hade dessa kategoriska formuleringar ersatts av urvattnade förhoppningar:

Regeringen kommer i detta arbete att lägga stor vikt vid de höga krav som vi i Sverige ställer på miljö, full sysselsättning och social trygghet.

Låt oss rekapitulera några av de viktigaste myndighetsrapporterna om svårigheter vid EG-anpassning av miljö- och hälsoskyddet:

a) I en skrift från energi- och miljödepartementet erkänns att "på de allra flesta områden är miljökraven strängare i Sverige än i EG", bl.a. när det gäller kemikaliekontroll, miljömotiverad gränskontroll, kontroll av avgasrening och svavelutsläpp.

b) I ett PM från naturvårdsverket konstateras att "det för närvarande inte är möjligt att harmonisera de svenska reglerna med EG:s bestämmelser" om freoner.

c) Energiverkets generaldirektör Hans Rode har skriftligt varnat för att den pågående EG-anpassningen tvingar Sverige att ge upp vissa normer för barnsäkerhet.

d) Arbetarskyddsstyrelsen har sagt att EG-anpassning skulle leda till sämre arbetarskydd beträffande bl.a. asbest och lösningsmedel.

e) Livsmedelsverket har konstaterat att EG godkänner högre resthalter av bekämpningsmedel på frukt och grönsaker.

f) Kemikalieinspektionen har slagit fast att EG:s principer för kemikaliekontroll skiljer sig radikalt från Sveriges, bl.a. på ett för allergiker skadligt sätt.

Redan när beslutet om EG-anpassningen togs kunde man räkna ut att regeringen förr eller senare skulle drabbas av sanningens minut och tvingas inse att antingen måste det kategoriska löftet att inget skall bli sämre svikas eller blir det ingen EG-anpassning. Ovanstående tyder på att insikten infann sig under sommaren 1989. Då framlade EFTA:s och EG:s fem gemensamma arbetsgrupper sina rapporter. Och då blev det solklart för regeringen att fasthållande vid hundratals svenska "särregler" inte skulle accepteras av EG, som tvärtom kräver att alla länder som vill komma i åtnjutande av den inre marknadens "fördelar" också måste acceptera hela den s.k. "acquis communautaire", dvs. 70 000 (!) sidor lagtext omfattande allt vad EG enats om sedan 1957 (DN 27/10-89).

Kan övergången från statsministerns kategoriska löfte den 22 mars 1989

till regeringsdeklarationens till intet förpliktande formuleringar tolkas på annat sätt än att regeringen gjort sitt val?

Mot. 1989/90

U542

Det är tragiskt att Sverige håller på att avsäga sig möjligheterna att föra en självständig miljöpolitik just när det behövs som mest.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en försämrad yttre miljö eller arbetsmiljö, ett sämre konsumentskydd eller en urholkad arbetsmiljö är pris som Sverige inte är berett att betala för att uppnå EG-anpassning.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen refererats från EG:s egen miljöutredning om risken för att EG:s inre marknad leder till betydande ökning av allvarliga miljöproblem.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sveriges EG-delegation i Bryssel bör förses med miljöexpertis.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att försenad avveckling av freoner på grund av EG-anpassningen som påpekats av naturvårdsverket inte kan godtas.

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de av energi- och miljödepartementet påpekade skillnaderna mellan Sverige och EG, bl.a. när det gäller miljömotiverad gränskontroll, kontroll av avgasrening och svavelutsläpp, inte får utjämnas genom att Sverige sänker sina krav.

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de skillnader i bl.a. barnsäkerhet mellan EG och Sverige som påtalats av energiverkschefen och konsumentverket icke får utjämnas genom att svenska säkerhetskrav sänks eller planerade skärpningar försenas.

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de skillnader i arbetarskyddet mellan EG och Sverige som påvisats av arbetarskyddsstyrelsen icke får utjämnas genom att svenska säkerhetskrav sänks eller planerade skärpningar försenas.

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de skillnader i livsmedelsnormerna mellan Sverige och EG som påvisats av livsmedelsverket icke får utjämnas genom att svenska normer försvagas eller planerade skärpningar försenas.

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att EG-anpassningen inte får medföra en ökning av lastbilstrafiken.

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de av vägverket planerade investeringarna i bärighetshöjande åtgärder som motiveras av EG-anpassning icke skall genomföras.

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att EG-anpassningen inte får leda till försening av den beslutade kärnkrafts-avvecklingen.

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige icke i något avseende skall ingå i en gemensam kärntechnisk marknad med EG.

{att riksdagen hos regeringen begär att förslag till lagstiftning om genteknik skyndsamt föreläggs riksdagen utan hinder av pågående förhandlingar om EG-anpassning.¹}

Mot. 1989/90
U542

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de skillnader mellan EG och Sverige beträffande kemikaliekontrollen som kartlagts av KEMI icke får utjämnas genom att svenska normer försvagas eller att planerade skärpningar försenas.

Stockholm den 24 januari 1990

Inger Schörling (mp)

Claes Roxbergh (mp)

Krister Skånberg (mp)

Per Gahrton (mp)

Elisabet Franzén (mp)